

Kinkhoest en zwangerschap

Kinkhoest is een besmettelijke ziekte van de luchtwegen die vooral gevaarlijk is voor niet of onvolledig gevaccineerde baby's. Daarom maakt kinkhoestvaccinatie al sinds 1957 deel uit van het Rijksvaccinatieprogramma in Nederland. Dit heeft ervoor gezorgd dat het aantal kinkhoestgevallen flink is afgenomen. Maar de afgelopen 20 jaar komt kinkhoest weer vaker voor.

Om jonge baby's tegen kinkhoest te beschermen, heeft de Gezondheidsraad verschillende mogelijkheden beoordeeld en eind 2015 het advies uitgebracht om zwangere vrouwen in het derde trimester van hun zwangerschap een inenting tegen kinkhoest aan te bieden. Op deze manier worden baby's beter beschermd tot ze oud genoeg zijn om zelf volledig gevaccineerd te zijn. De minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) zal later besluiten of dit advies wordt overgenomen en hoe dit vaccinatieadvies het best zou kunnen worden uitgevoerd. Tot die tijd is het vaccineren van vrouwen tijdens de zwangerschap tegen kinkhoest op eigen initiatief en zijn de kosten voor eigen rekening (circa 35 euro).

Wat is kinkhoest en hoe ernstig is het?

Kinkhoest is een besmettelijke ziekte die veroorzaakt wordt door de bacterie *Bordetella pertussis*. Deze bacterie maakt een stof aan die ernstige hoestbuien veroorzaakt die drie tot vier maanden kunnen aanhouden.

Kinkhoest begint vaak met klachten die lijken op een gewone neusverkoudheid. Daarna begint het hoesten. Dit kan variëren van een irritante hoest tot forse hoestbuien die zo heftig kunnen zijn dat het leidt tot braken.

Complicaties van kinkhoest zijn longontsteking, ademnood, stuipen en hersenbeschadiging. De kinkhoestbacterie wordt verspreid door kleine druppeltjes uit de keel die tijdens het hoesten in de lucht komen. Vooral bij ongevaccineerde baby's en baby's die nog niet alle inentingen gehad hebben, kan kinkhoest ernstig verlopen.

Kinkhoest kan bij hen leiden tot afvallen, longontsteking, ademnood/blauw aanlopen, hersenschade door te weinig zuurstof en soms zelf tot overlijden. Jaarlijks worden er gemiddeld 120 baby's met kinkhoest in het ziekenhuis opgenomen.

Hoe vaak komt kinkhoest in Nederland voor en wie kan het krijgen?

Kinkhoest komt voor in alle seizoenen. Sinds 20 jaar komt kinkhoest meer voor dan in de jaren daarvoor, zowel bij kinderen en baby's als bij volwassenen. Jaarlijks worden er nu 4.000 tot 8.000 gevallen van kinkhoest gemeld in Nederland. In sommige jaren loopt dit op tot 10.000-13.000 meldingen. Veel kinkhoestgevallen worden echter niet officieel gemeld. Het werkelijke aantal kinkhoestgevallen ligt ongetwijfeld veel hoger.

Per jaar worden er in Nederland gemiddeld 170 gevallen van kinkhoest gemeld onder baby's en zijn er gemiddeld 120 ziekenhuisopnamen. Dit gaat met name om baby's jonger dan 3 maanden die nog te jong zijn voor volledige vaccinatie. In de periode 2005-2014 zijn in Nederland ten minste vijf baby's overleden aan de gevolgen van kinkhoest. Jonge baby's zijn de eerste maanden nog niet of onvoldoende beschermd en juist bij deze groep kan kinkhoest ernstig verlopen.

Een inenting tegen kinkhoest of het doormaken van een kinkhoestinfectie geeft tijdelijk bescherming, maar niet levenslang.

Hoe beschermen we kinderen tegen kinkhoest?

Kinderen kunnen in Nederland vanaf de leeftijd van zes weken gevaccineerd worden tegen kinkhoest. Zij krijgen via het Rijksvaccinatieprogramma in totaal vijf vaccinaties tegen kinkhoest: vier in hun eerste levensjaar en nog een extra prik in hun vierde levensjaar. De eerste vaccinatie geeft slechts gedeeltelijke bescherming. Pas nadat de eerste drie inentingen zijn gegeven, is er optimale bescherming.

De extra vaccinaties met elf maanden en tijdens het vierde levensjaar zorgen ervoor dat het kind langer beschermd blijft.

Hoe beschermt het vaccineren van zwangere vrouwen baby's tegen kinkhoest?

Na een kinkhoestvaccinatie maakt het lichaam zelf antistoffen tegen kinkhoest aan. Deze antistoffen beschermen het lichaam tegen kinkhoestinfecties. Bij een zwangere vrouw gaan deze antistoffen via de navelstreng ook naar de ongeboren baby. De baby heeft dan bij de geboorte al antistoffen tegen kinkhoest en is de eerste maanden van het leven beschermd tegen deze ziekte.

Vrouwen die in het verleden door vaccinatie of doormaken van kinkhoest antistoffen hebben opgebouwd, hebben na een jaar nog genoeg antistoffen om zichzelf te beschermen tegen kinkhoest, maar niet meer voldoende om hun baby ook te beschermen. Daarom is het belangrijk om tijdens de zwangerschap nogmaals gevaccineerd te worden tegen kinkhoest. Alleen dan zijn er voldoende antistoffen om de pasgeboren baby bescherming te geven in de periode waarin de ziekte het meest ernstig is. De hoeveelheid antistoffen die het lichaam aanmaakt, is ongeveer twee weken na inenting het hoogst en wordt daarna steeds minder.

Om ervoor te zorgen dat de hoeveelheid antistoffen die naar de ongeboren baby gaan zo hoog mogelijk is, is het belangrijk om tijdens de

zwangerschap te vaccineren. Naast het doorgeven van antistoffen aan de ongeboren baby (maternale antistoffen), zorgt een kinkhoestvaccinatie er ook voor dat de zwangere vrouw zelf geen kinkhoest krijgt. Zij kan na de bevalling dus ook niet haar pasgeboren baby besmetten met deze ziekte.

Is het nodig om de baby nog te vaccineren als de baby al beschermd is door vaccinatie tijdens de zwangerschap?

Ja, het is nog steeds nodig om de baby te vaccineren volgens het normale schema van het Rijksvaccinatieprogramma. Dat is nodig omdat de hoeveelheid antistoffen -en dus de bescherming- die de baby via de moeder heeft ontvangen langzaam afneemt; de antistoffen worden afgebroken. Vaccinatie tijdens de zwangerschap beschermt jonge baby's de eerste maanden. In die periode zijn baby's nog niet beschermd door eigen vaccinatie. Kinderen ontvangen via het Rijksvaccinatieprogramma 4 vaccinaties tegen kinkhoest in hun eerste en nog een extra prik tijdens hun vierde levensjaar. Door deze vaccinaties maakt het kind zelf antistoffen die wel langer aanwezig blijven.

Is het vaccineren van zwangere vrouwen effectief en veilig?

Met de effectiviteit van een vaccinatie wordt bedoeld: hoe goed werkt de prik? Om dat te bepalen wordt een vergelijking gemaakt tussen mensen die wel en mensen die niet zijn gevaccineerd. De effectiviteit van een vaccinatie is nooit 100%, want er zijn altijd mensen die niet of onvoldoende op een vaccinatie reageren (zij maken dan geen of onvoldoende antistoffen aan). De effectiviteit van kinkhoestvaccinatie in de zwangerschap is 91%. Dat betekent dat er bij de groep zwangere vrouwen die wel is ingeënt, er 91% minder baby's ziek worden dan bij de groep die niet is ingeënt. Dit blijkt uit Brits onderzoek. Wanneer zwangere vrouwen in Nederland worden gevaccineerd, kunnen volgens de Gezondheidsraad per jaar ongeveer 100 (van de ongeveer 128)

ziekenhuisopnames vanwege kinkhoest bij kinderen jonger dan vijf maanden worden voorkomen.

Het kinkhoestvaccin is een dood (geïnactiveerd) vaccin. Vanwege het werkingsmechanisme van deze vaccins, is de verwachting dat kinkhoestvaccinatie tijdens de zwangerschap veilig is voor de ongeboren baby. Vaak denken zwangere vrouwen dat vaccins geneesmiddelen zijn en beter niet gebruikt kunnen worden tijdens de zwangerschap (hoewel dat niet voor alle medicijnen geldt). Kinkhoestvaccinatie is echter een middel dat preventief werkt. Al sinds de jaren '60 is er veel ervaring met het vaccineren van zwangere vrouwen tegen tetanus en difterie (dit zijn ook dode vaccins) en dit blijkt veilig te zijn voor moeder en ongeboren kind. Uit recent wetenschappelijk onderzoek blijkt dat ook kinkhoestvaccinatie tijdens de zwangerschap veilig is voor moeder en het ongeboren kind. Uit onderzoek in het Verenigd Koninkrijk onder 20.000 gevaccineerde zwangere vrouwen kwamen geen aanwijzingen naar voren dat inenting leidt tot een verhoogd risico op zwangerschapscomplicaties. Er is in deze studie onder meer gekeken naar laag geboortegewicht, vroeggeboorte, doodgeboorte, zwangerschapsvergiftiging en sterfte van de moeder.

In een groot vergelijkend onderzoek onder 120.000 vrouwen (waarvan ruim 26.000 gevaccineerd tegen kinkhoest tijdens de zwangerschap) in de Verenigde Staten werd geen verhoogde kans gevonden op zwangerschapscomplicaties zoals zwangerschapsvergiftiging, vroeggeboorte of laag geboortegewicht. Ook in een Argentijnse studie waarin 1.200.000 vrouwen tijdens de zwangerschap zijn gevaccineerd tegen kinkhoest, bleek vaccinatie veilig te zijn voor moeder en ongeboren kind. De veiligheid van alle inentingen, dus ook kinkhoestvaccinatie voor zwangere vrouwen, wordt continu bewaakt.

Er is ook veel ervaring met het inenten van zwangere vrouwen tegen kinkhoest in andere landen zoals bijvoorbeeld de Verenigde Staten (sinds 2011), het Verenigd Koninkrijk (sinds 2012), Argentinië (sinds 2012) en België (sinds 2013).

Wat zijn de mogelijke bijwerkingen?

Bij het vaccineren van zwangere vrouwen worden niet meer of andere bijwerkingen verwacht dan bij de rest van de volwassenen bevolking. Zoals bij alle inenting kunnen er milde bijwerkingen worden verwacht zoals slaperigheid, hoofdpijn en plaatselijke reacties zoals roodheid, zwelling en pijn op de injectieplaats. Zeer zeldzame reacties, zoals een ernstige allergische reactie, zijn niet uit te sluiten.

Wat is het beste moment in de zwangerschap om te vaccineren tegen kinkhoest?

De beste periode om een zwangere vrouw te vaccineren is tussen de 28 en 32 weken zwangerschap. In deze periode worden de meeste antistoffen via de placenta aan het ongeboren kind gegeven en zullen ook vroeg geboren baby's er voordeel van hebben. Inenting is mogelijk tot 38 weken. Ook voor vrouwen die nooit eerder tegen kinkhoest zijn gevaccineerd, is één boostervaccinatie tijdens de zwangerschap voldoende, omdat zij waarschijnlijk eerder in hun leven al kinkhoest hebben doorgemaakt.

Moeten vrouwen tijdens elke zwangerschap opnieuw worden gevaccineerd?

Ja, voor een goede bescherming is het belangrijk dat vrouwen tijdens elke zwangerschap opnieuw worden gevaccineerd tegen kinkhoest. Op deze manier komen er zoveel mogelijk antistoffen bij het ongeboren kind terecht. Een Amerikaanse studie laat zien dat dit de zwangerschap niet nadelig beïnvloedt en veilig is voor de moeder.

Werkt de vaccinatie ook voldoende bij een meerlingzwangerschap?

Ja, bij een meerlingzwangerschap is één vaccinatie voldoende om de baby's te beschermen.

Kan ik mijn baby borstvoeding geven nadat ik tijdens de zwangerschap ben gevaccineerd tegen kinkhoest?

Ja, u kunt uw baby veilig borstvoeding geven na vaccinatie. Het is zelfs zo dat de baby nog wat éxtra bescherming tegen kinkhoest krijgt, doordat er antistoffen in de moedermelk zitten die worden doorgegeven aan de baby.

Is kinkhoestvaccinatie tijdens de zwangerschap ook nodig als ik de baby borstvoeding ga geven?

Ja, ook wanneer u borstvoeding gaat geven is vaccinatie nodig. In borstvoeding zitten weliswaar antistoffen die de baby een beetje extra bescherming bieden, maar dit is niet voldoende om de baby goed te beschermen tegen kinkhoest.

Hoe kan ik me laten vaccineren tegen kinkhoest?

U kunt er nu al voor kiezen om gebruik te maken van deze vaccinatie. Deze dient u dan zelf te betalen. De vaccins zijn alleen op recept verkrijgbaar, via uw huisarts of gynaecoloog. Overleg met uw arts of verloskundige of het vaccin voor u geschikt is.

Welke kinkhoestvaccins zijn geschikt voor zwangere vrouwen?

De meeste volwassenen hebben al eens een kinkhoestvaccinatie gehad of (ongemerkt) een kinkhoestinfectie doorgemaakt. Daarom is een herhalingsprik voldoende. Dit noemen we een 'boostervaccinatie'. Een booster bevat een lagere dosering werkzame stoffen (antigenen) dan een vaccin dat bedoeld is voor kinderen die nog niet gevaccineerd zijn. Deze moet wel herhaald worden tijdens iedere zwangerschap. Er bestaat geen vaccin dat alleen beschermt tegen kinkhoest. Het is altijd een combinatievaccin dat ook beschermt tegen difterie, tetanus (en polio).

Bronnen

Kinkhoestvaccinatie voor zwangere vrouwen. Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. 2016

Totstandkoming

Deze folder is tot stand gekomen in samenspraak met alle zorgverleners aangesloten bij JIJWIJ.

www.jijwij.nl